

Anneli Alatalo

Menneisyys mukana

Mitä heille tapahtui 1970-luvulla ja mitä heistä
tuli?

Anneli Alatalo

Menneisyys mukana

Mitä heille tapahtui 1970 –luvulla ja mitä heistä tuli?

© 2016 Anneli Alatalo

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-318-855-6

1.

Oli lauantai, päivistä se jona olin seurakunnan tehtävistä vapaa ja jona lähdin veljeni livarin kanssa joelle, ja juuri nyt kello näytti iltaseitsemää, kun värjöttelin yksin joen penkalla tukka sekaisin ja kasvot kyynelistä märkänä. Minä, Lyldia, livarin ja Serafiinan sisko ja Saarnaajan tytär, joka yleensä säilytin pokkani päivän mittaan ilman suurempia tunnevaihteluita, istuin yksin ja itkin. Suruni leijui nyhykäysten myötä vihreän ylleni kaartuvan lehvistön sekaan. Tarkemmin ajatellen perun täältä osin juttuni. Suru on lievä ilmaisu, kun olin menettänyt hetki sitten kaiken. Katastrofi! Minun siihenastisen elämäni suurin katastrofi oli juuri tapahtunut. Olin syvästi järkyttynyt ja muistan ainoastaan sen, että sinä iltana veden pinta väreili tuulen ajaessa vettä leikitellen takaa. Seurasin vesiviivojen etenemistä pysymättä niiden leikissä mukana, tajuamatta kuinka kaunis luonto oli. Mieleni oli musta. Huusin

mieleissäni, että *tämä on niin väärin*. Kaikki oli yhtä suurta vääryyttä. Miksi minulle kävi näin? Iivari oli vetänyt minut mukaan likaisimmista likaisimpiin tekoihinsa. Saarnaajan yrityksistä kasvattaa meistä kunnon uskovaisia jäi muistoksi Iivarin ja minun teot, vähemmän mairittelevat, huonosti päivänvaloa kestävät. Ja kuinka me olimme syntiä tehneet iloisin mielin Saarnaajan, äitimme ja iskomme Serafiinan selän takana tuntematta häpeää, aavistamatta mihin tekomme johtaisivat. Tilinteon aika oli koittanut. Niin uskoin. Jumalan silmiltä ei mikään jää huomaamatta, niin oli isä opettanut, ja me penteleet emme olleet sitä uskoneet.

Luonto iloitteli ja minä istuin rannalla jalat veteen työntäneenä ja sieluni otti vastaan juuri kuolleen ihmisen sielun. Hetkeksi täytyin hänestä ja kuulin itseni sanovan *rakkaani, anna anteeksi*. Säikähdin. Minä se en ollut. Minä en niitä sanoja sanonut, vaan ne purkautuivat suustani kuin

oksennus, varoittamatta, voimalla. Minä en hallinnut itseäni. Pelottava voima valtasi ruumiini. Nousin ja horjahdin taaksepäin. Iivari oli ruumiissani. Paniikki valtasi minut ja olin varma, että hän jäisi minuun enkä vapautuisi hänestä koskaan. Käänsin selän veden pinnalla ajalehtivalle miehen lakille ja juoksin mäenrinnettä ylös. Jätin jumalan kuiskaukset taakseni. Pelästyneenä, hengästyneenä kaaduin polvilleni ja ristin käteni *minä annan anteeksi, irrota otteesi minusta, päästä vapaaksi, anna jatkaa elämää, lupaan tehdä ihan mitä vain*. Vedin keuhkot täyteen ilmaa ja huusin lujaa *Päästä minut!* Kuulin kuinka kaiku vastasi joen toiselta rannalta huutoani venyttäen ...*minut, minut, minut!*

Heräsin. Olin sängyssä. Joku oli kantanut minut pihalta sisälle ja peitellyt lämpimään. Ylleni kääritty peitto, puuvillatilkkuista ommeltu. Sivelin sen pintaa, jotta saatoin olla varma, että olin hengissä ja olin minä ja vain minä.

Vihreät tuomen oksat naputtelivat ikkunaan ja käänsin katseeni niihin. Valkoisia kukkia lehtin takana ja välissä. Kaunista! Luonto on kaunis. Elämä on kaunis. Voi Jumala, anna minun elää! Kyyneleet virtasivat poskiani pitkin ja vajosin syvään pelkoon. Iivari oli poistunut ruumiistani, vapauttanut mieleni, sen tunsin ja tajusin. Hän oli sanonut sanottavansa, viimeiset sanat, jotka hän kykeni tuottamaan ruumiini kautta. Hyväskäyttäjä! Nyt vihasin häntä syvemmin kuin koskaan, voimallisemmin kuin ikinä ketään olisin voinut tai tulisin vihaamaan. Hän käytti minua hyväksi eläessään ja nyt kuollessaan. Hän jätti minut yksin maksamaan yhteistä velkaamme. Olinko sittenkään vapaa? Jospa hän tulisi ja valtaisi ruumiini uudelleen? Jospa? Miten pitkälle kuolleet voivat mennä? Pelko vuorotteli pelon ja surkeuden kanssa. Raukkamainen teko!

Ovi avautui ja kynnyksellä seisoj isokokoinen nainen.

Harmaa tukka laskeutui hartiolle ja naisen silmät kysyivät,

kuinka jaksoin. Hänen huulillaan karehti vieno hymy. Hänen

kirkkaan keltainen mekkonsa ja kaikki hänessä hämmensi.

Varmaan kuusissa kymmenissä, ajattelin. Viisaan näköinen.

Tunsinko hänet? Voisiko hän olla merkityksellinen

kannaltani? Sitten naisen suu liikkui ja kuulin sanat:

-Hei! Olen Karo. Kuinka voit?

Karo? Enhän minä herranjestas tunne ketään Karoa!

Nipistin itseäni peiton alla. Jospa painajainen jatkui ja

seuraavaksi ovesta ilmestyisi livari, joka nauraisi pilkallisesti

ja toteaisi, että tekisimme kaiken typerän ja inhottavan

uudelleen, ihka alusta ja vielä karmeammin. Jospa...

Nousin käsien varaan ja vastasin:

-Hyvin. Kai.

Ääni syntyi pääni ulkopuolella ja kaikui korvissani kuin irrallinen äänite vailla tunnetta. *Minäkö se olen, joka tuottaa falsettia, vieraan sisällön?*

Hän tuli luokseni, kääri toisen käsivartensa alleni ja tuki minut istumaan ja istuutui sitten itse viereeni ja piteli minua kiinni. Heikotti.

-Olet nukkunut vuorokauden. Muistatko, mitä tapahtui? Katsahdin häneen ja kuulin oman vieraalta kuulostavan äänen sanovan:

-Muistan.

Sitten todellakin muistin kaiken ja sydämeni muljahti. Nainen vierelläni tunsi, kuinka ruumiini jännittyi ja kuuli hengitykseni tihentyvän. Hän tiivistä otettaan ja rauhoitti minua. Hän kuiskutteli:

-Kaikki hyvin. Sinulla ei ole mitään pelättävää Lyydia.

Lyydiahan sinä olet? Nimesi on kirjailtu laukkusi kylkeen.

Laukku löytyi rannalta.

Ei mitään pelättävää, toistin mielessäni. Ja minä olin Lyydia ja minulla on laukku, jossa lukee nimeni. Miten tuo nainen voi sanoa, ettei minulla ole mitään pelättävää? Olen pelännyt läpi elämän. Olen kasvanut yhteen pelon kanssa. Juuri hän kahlitsi minut pelkoon ja epätoivoon, jatkuvaan murehtimiseen ja huolehtimiseen. Ja vielä kuoltuaan hän yrittää hallita minua. Hän.

-Miten hän hukkui? Karo katsoi minua ystävällisesti katse täynnä lempeyttä.

-Hukkui? Ei hän hukkunut!

Ääneni kaikui kimakkana huoneen nurkasta toiseen ja pelästyin kovuuttani. Pomppasin ylös ja näytin varmaan hurjistuneelta, koska Karo alkoi hyssytellä.

-Hys, hys, lapsukainen, ei mitään hätää. Kaikki on hyvin!

Minä huusin niin lujaa kuin keuhkoistani lähti:

-Hän hukutti itsensä! Tahallaan! Minun kiusakseni!

Nainen silitti hiuksiani ja näytti viattomalta.

Niin tätimäistä, ajattelin. Kaikki vanhat naiset ovat niin helvetin tätimäisiä ja tietävät kaiken. Hänen rauhallisuutensa vaikutti. Tajusin, että tässä tädissä oli erityistä se, että hän osasi kuunnella. Lisäksi hän kohteli minua äidillisesti ja jatkoi rauhoitteluaan. Ja hän jaksoi jatkaa:

-Ei hätää. Rauhoitu. Ystäväsi on viety tutkittavaksi. Syy varmaankin löytyy.

Nyökkäsin ja laskeuduin takaisin vuoteelle. Hän haki vaatteeni ja sillä aikaan, kun hän haki minulle lasin vettä, puin ylleni ja heräsin todellisuuteen. *Karo. Kuka on tämä nainen? Mikä tämä paikka on?*

-Mietit varmaankin, missä olet, Karo sanoi.

Hätkähdin. *Ajatuksiako tuo nainen luki?* Tartuin ojennettuun lasiin ja join.

Valahdin sängylle istumaan ja itku purkautui voimallisena. Jospa olisin voinut leikkiä tietämätöntä, jospa olisin voinut

unohtaa, mutta ei, tapahtumat kelasivat päässäni selkeinä kuin mitkä. Karo kietoi kätensä uudelleen hartioilleni.

-Ymmärrän että olet järkyttynyt. Anna itsellesi aikaa tottua. Ei ole kiirettä. Voit levätä rauhassa ja tulla pirttiin, kun jaksat ja haluat. Minä olen Karoliina Sand. Omistamme tämän huvilan mieheni kanssa. Olet turvassa.

Turvassa miltä? Hänen mekkonsa oli kaunis.

Parempitasoinen tuote, ajattelin.

2.

Nuoret seisoivat junalaiturilla likellä toisiaan ja tuijottivat eteensä. Kymmenkunta, hyvä kun mahtuivat laituripätkälle.

Uni painoi silmäluomia ja taivaanrannalle noussut auringonkajo heitti ensimmäisiä säteitään. Tytöistä yksi, hoikka, vaalea pitkätukkainen, kuvankaunis, yritti avata keskustelua.

-Lukuvuosi alussa. Jännittää!

Muut vilkaisivat toisiaan ja pyörittivät päätään. Yksi pojista kommentoi:

-Kerro lisää!

Tyttö jatkoi sinnikkäästi:

-Maailma avartuu, kun päästiin omalta kylältä jo sentään lähikaupunkiin. Tiedä häntä vaikka se johtaa vielä suurempiin kuvioihin.

Samassa tilanne repesi, kun Seppo, isokokoinen pitkä poika tempaisi varoittamatta vieressään seisovan kaverin repun

rajulla liikkeellä tämän käsistä ja heitti sen isossa kaaressa radalle. Laukku mäiskähti raiteiden väliin ja sieltä valui valkoista nestettä. Laukun omistajan pinna paloi ja hän tarttui heittäjää rintamuksista karjuen

-Voi juma, Seppo! Särit mun maitopullon!

Viisi tyttöä kääntyi katsomaan poikien mittelöä. Ei vaikuttanut lupaavalta. Laurin kuuluisa maitopullo. Omien lehmien maitoa. Oli sille naurettu monet kerrat, mutta sinnikkäästi Lauri omaansa mukana kuljetti, vaikka kouluruokailu ei maksanut tarjoakaan. Kävi selväksi, että tilanne karkaisi käsistä. Lauri kamppasi Sepot seinää vasten. Hiekka rahisi jaloissa ja kuluneet seinälaudat hiersivät Sepon takkia. Käsivarteen upposi kankaan läpi tikkuja ja veri alkoi värjätä hihaa. Pienestä pitäen pihanaapureita ja leikkikavereita, mutta nyt täysi riita päällä.

-Perkele! Mä näytän sulle..., huohotti Lauri ja punaiset läikät kohosivat kaulasta poskille.

Seppo puhisi hengästyneenä:

-Et pärjää!

Kauko ja Matti menivät tappelevien väliin. Pienikokoinen, laiha ja mustatukkainen poika nimeltä Kauko karjui keuhkojensa täydeltä:

-Pojat, pojat! Lopettakaa! Tää ei oo kivaa.

Lähenevä junan ääni sai Laurin liikkeelle. Hän irrottautui poikien otteesta ja hyppäsi radalle. Sininen lättä lipui hiljaa muutaman sadan metrin päästä kohti radalla kyyköttävää poikaa, joka oli kumartuneena laukkunsa puoleen ja kouri tätä käsiin. Tytöt kirkuivat ja Kauko jatkoi karjumistaan:

-Tule pois! Äkkiä! Jäät alle!

Tyttöjen huuto yltyi ja he hyppivät laiturilla kädet silmillä.

Lauri lähti juoksemaan, mutta kompastui laukkunsa nauhoihin ja kaatui puolittain kiskon päälle. Laiturilla seisovien tyttöjen kimeät äänet hyydyttivät veren. Osa

käänsi selän pojille kykenemättä katsomaan pitempään.

Kauko haroi Laurin suuntaan ja huusi:

-Lare! Pois sieltä ja äkkiä! Lättä on jo lähellä!

Lähestyvä juna hiljensi vauhtiaan. Asemapäällikö viittoili

lätälle pysähtymismerkkiä ja osoitti radalla makaavaa

poikaa. Juna lähestyi vääjäämättä. Jokainen oli varma, että

Lare jäisi junan alle! Samassa Seppo liikahti ja lähti

juoksemaan Larea kohti. Hän hyppäsi, suorastaan loikkasi

Laren luo ja tarttui tätä selästä kiinni, tempasi kiskon päältä

ja paiskasi laituria vasten. Juna lipui muutaman sentin

päästä Laresta ja Seposta. Reppu ruhjoutui junan pyörien

alle. Sininen lättähattu lipui laiturin viereen. Raudan kiljahdus

rautaa vasten ja vaunut pysähtyivät. Järkyttyneet nuoret

tuijottivat poikia suu auki. Herkin heistä pillahti itkuun. Junan

pysähdyttyä konduktööri laskeutui laiturille ja meni

vaihtamaan sanan asemapäällikön kanssa. Nuoret huojuivat

paikoillaan ja katselivat kahta laiturille kömpivää poikaa.

Sinikka huusi:

-Hulluja! Ihan kahjoja te ootte! Tapatte vielä joku kerta ittenne!

Kukaan ei tiennyt, mistä Laurin ja Sepon jatkuva mittely johtui. Keskinäinen kisailu, riitely, lapsellisuus, kuka tietää, pöljiä kai molemmat.

Yhteenotosta huolimatta kesken jäänyt uni helmeili luomien alla, mutta lukiolaisen status ja haaveet tulevaisuudessa siintävästä hyvästä urasta ja sen mukanaan tuomasta vauraasta elämästä haihdutti viimeiset unenrippeet, ja isien ja äitien toivot rynnistivät puisille junan penkeille. Tästä se aamuisin alkoi. Heidän oma elämä. Lättäopiskelijoita. Kylän parhaimmistoa, joka oli päässyt lukioon. Monet joutuivat tytymään kansalaiskoulun päättötodistukseen ja amikseen menoon, mikä oli lukioon menevien kauhukuva.

Arvomaailmojen erilaisuus, sanoittamaton tosiasia, että kuuluttiin eri kansaryhmiin, sosiaaliluokkiin, joiden olemassaoloa ei virallisesti tunnustettu. On lottovoitto syntyä Suomeen, muistuttivat aikuiset vähän väliä. Kiitollinen tuli olla. Keminmaa, yksi pohjoisen moninaisista kunnista, vaurastui ja väkiluku pyöri yhdeksän tuhannen kieppeillä.

Malla, Sinikka, Helena, Liisa ja Tuula, viisikko kuten he itseään nimittivät, istuutuivat vierekkäin. Heidän oli pakko käyttää lättää, koska se oli halvin tapa matkustaa ja koska he asuivat lähellä rautatieasemaa. Suurin osa eri kyliltä lähikaupungin lukioon kulkevista nuorista käytti linja-autoa, joka kiersi kumpaakin puolta jokivartta. Joka aamu ja iltapäivä bussit täyttyivät ääriä myöten, niin ettei osa matkaavista päässyt istumaan. Jokaisena arki-aamuna lauantaita myöten lukiotytöt asettautuivat milloin mihinkin osaan lättää tyttöjen kaksoispenkkiloosiin. Kauko, Lauri,

Katso kuinka kaunis hän on! Nuori, sievä ja toivoa täynnä. Elämä on hänen ja hän ottaa sitä haltuun. Hetkeäkään ei saa menettää. Hän astuu ujona kohti tulevaa. Hän rakentaa tulevaisuuttaan opiskelemalla, töitä tehden, perheen perustaen ja lapsia tehden. Nuoruus on elämänvaihe, joka katoaa ennekuin itse tajuaa. Sitten hän ikääntyneenä muistaa rakkauden, hellyyden, riidat, raskaat työpäivät, lasten kotoa lähdön ja viimein suunnattoman vapauden, jolloin voi ajatella vain itseään ja omia tekemisiään. Gloria elämälle! Gloria jokaiselle sen vaiheelle!

Viisi tyttöä ja neljä poikaa jakavat lukioajan. Samat ihmiset, neljäkymmentä vuotta sitten kirjoittaneet tapaavat ja kertovat, mitä heistä on tullut. Mitä tapahtui Laurin ja Sepon välillä lukioaikana? Synkkä salaisuus paljastuu vasta neljäkymmentä vuotta myöhemmin.

Isovanhempien valinnat ja tekemiset siirtyvät seuraavalle sukupolvelle, vai siirtyvätkö. Nuoruus on kuin nuoralla tanssi. Mitätön virheliike voi johtaa koko iän seuraamuksiin. Tuolloin luodaan pohja voitolle tai tappiolle, menestykselle tai häviölle.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi